

P O R O Č I L O O D E L U

KRIZNI CENTER ZA MLADE MARIBOR V MREŽI INSTITUCIJ ZA POMOČ MLADIM

NAMEN USTANAVLJANJA IN DELOVANJA

Potrebe in predlogi nacionalnega programa socialnega varstva do l. 2005, ki predvideva ustanovitev osmih kriznih centrov za mlade v Sloveniji, so nas spodbudile, da smo pristopili k analizi potreb tudi za naše širše območje. Izhajali smo iz podatkov institucij, ki se srečujejo z mladimi v stiski (šole, CSD, zdravstvene ustanove, policija ...). Iz zbranih podatkov je bilo evidentno, da med »ambulantno« obliko dela z mladimi in zavodskim varstvom obstaja vrzel. Prav tako v naši regiji ni obstajala institucija, kjer bi lahko mladostniki v stiski poiskali pomoč ob vsakem času. To nas je skupaj z željo, ustvariti pogoje, ki omogočajo, da se posamezni primeri pravočasno zaznajo ter se zanje razvijejo ustrezne oblike pomoči, še zlasti v akutnih stiskah, ko je treba ukrepati takoj ter poskrbeti za varnost otrok in mladostnikov, spodbudilo k aktivnostim, ki so se iztekle v odprtje KCM v Mariboru v začetku julija 2000.

NAJPOGOSTEJŠI RAZLOGI, ZARADI KATERIH MLADI POIŠČEJO POMOČ V KCM

Izkušnje so pokazale, da je skupni imenovalec težav otrok oziroma mladostnikov stiska, ki je v domačem okolju ne morejo razrešiti. Reakcije na te konfliktno situacije pa se pri posameznem otroku manifestirajo bodisi samodestruktivno (npr. kot motnje hranjenja, depresivnost, razmišljanje o samomoru ali celo poskus samomora, samopoškodbe) ali pa mladostnik odreagira na način, ko lahko njegovo vedenje ocenimo kot vzgojno težavno in se manifestira kot beg od doma, neobiskovanje šole, zloraba drog in različna kazniva dejanja. Starši se navadno ob

tem počutijo popolnoma nemočni. Uporabljajo neučinkovita vzgojna ravnanja, ki težave samo še poglobljajo; zaradi tega so konflikti neizbežni in mladostniki vse pogosteje pomoč poiščejo tudi pri nas.

OBSEG DEJAVNOSTI

V KCM Maribor izvajamo dejavnost, ki jo Nacionalni program socialnega varstva do l. 2005 opredeljuje kot prvo socialna pomoč v kriznem centru za intervencije in kratkotrajne namestitve. V sklopu teh dejavnosti izvajamo tele storitve:

- *Prva socialno pomoč v času krize.* Pomoč se izvaja osebno ali po telefonu. Zajema pomoč pri prepoznavanju stiske, v kateri se je znašel mladostnik, kakor tudi oceno možnih rešitev, s čemer je natančno seznanjen tudi mladostnik. Seznanjen je tudi z možnimi oblikami pomoči, ki jih nudijo druge ustrezne institucije. Prva socialna pomoč je namenjena tudi staršem, skrbnikom, rejnikom in drugim odraslim, ki potrebujejo pomoč pri urejanju težav svojih otrok.
- *Varna kratkotrajna namestitve v krizni situaciji.* To je poleg prve socialne pomoči osnovna naloga kriznih centrov za mlade, saj je treba otroka ali mladostnika v akutni stiski, ki je posledica disfunkcije družine, vsaj začasno umakniti iz domačega okolja. Nameščenim otrokom in mladostnikom v času namestitve dobijo osnovno oskrbo v urejenih dvoposteljnih sobah s skupnimi sanitarnimi in dnevnimi prostori. Zagotovljena jim je zdrava prehrana, ki si jo si (z izjemo kosila) pripravljajo sami. Ponudimo jim tudi takojšnjo psihosocialna pomoč. Izvajamo individualne razgovore z otroki in mladostniki in skupne razgovore s starši, skrbniki ali rejniki

nameščenih otrok. Pri iskanju in realizaciji poti iz težav se povezujemo s pristojnimi CSD in drugimi ustreznimi službami. Za nameščene otroke in mladostnike po potrebi uveljavljamo socialno-varstvene pravice ter zastopamo njihove pravice in koristi. V okviru programa socialnopedagoške pomoči, ki jo izvajamo v KCM vse šolsko leto, z vsakim otrokom ali mladostnikom pripravimo in realiziramo učni načrt, ki ga usklajujemo z njihovimi šolskimi programi. Mladostnike, ki niso vključeni v redno šolanje, redno usmerjamo v PUM (projektno učenje za mlade), medtem ko se v popoldanskem času pridružijo že omenjeni skupini.

IZVAJANJE INTERVENTNE SLUŽBE

V KCM v Mariboru izvajamo naloge interventne službe za celotno podravsko regijo. Storitve zajema osnovno oskrbo do 24 ur. V času namestitve opravimo z mladostnikom razgovor. Povežemo se z delavci zavoda, od koder je mladostnik samovoljno odšel, in s starši ter se dogovorimo o varni vrnitvi mladostnika v okolje, iz katerega je odšel. Če je mladostnik pobegnil od doma, vendar ni prišel v KCM samoiniciativno, temveč so ga k nam pripeljali delavci policije, zanj izpeljemo enak postopek kot za mladostnike, ki so samoiniciativno poiskali pomoč.

DRUGI VZPOREDNI PROGRAMI

Ker želimo otrokom in mladostnikom, nameščenim v KCM, zagotoviti čim kvalitetnejše bivanje, zanje organiziramo in izvajamo še dodatne programe. Najobsežnejši je program socialnega učenja in učne pomoči, ki poteka vse šolsko leto vsak delavnik med 14. in 17. uro. Izvajamo ga s pomočjo javnih delavcev in prostovoljcev. V program vključujemo otroke in mladostnike, ki so nameščeni v KCM, lahko pa program obiskujejo tudi po odpustu iz KCM. Dodatnih aktivnosti ne bi mogli izvajati brez vključevanja javnih delavcev in prostovoljcev in brez pridobivanja donatorjev, zato veliko pozornosti namenjamo razvijanju teh dejavnosti.

Drugo pomembno področje, ki mu prav tako namenjamo veliko pozornosti, je informiranje javnosti. Izdelali smo plakate in zloženke ter jih poslali vsem osnovnim in srednjim šolam

v Mariboru in okolici. Izvajamo predstavitve v šolah, po dogovoru pa za posamezne šole in dijaške domove izvajamo skupinske ogledne predstavitve dejavnosti v KCM. Občasno dajemo izjave za časopise in nastopamo kot gostje radijskih in TV oddaj.

TEMELJNA IZHODIŠČA ZA DELO

STALNA DOSTOPNOST STROKOVNE POMOČI

Osnovni namen delovanja Kriznih centrov za mlade je zagotavljanje 24-urne strokovne pomoči otrokom in mladostnikom od 7. do 18. leta. Za pomoč lahko zaprosijo po telefonu ali osebno. Storitve lahko zajema samo krajše informacije ali pa prvo socialno pomoč, ki na željo otoka ali mladostnika omogoča tudi takojšnjo namestitev v KCM.

PROSTOVOLJNOST NAMESTITVE

Namestitev v KCM za obdobje 21 dni, ki se lahko na predlog strokovnega tima podaljša za enako obdobje, je mogoče samo s soglasjem otroka ali mladostnika, kar pomeni, da je namestitev prostovoljna.

ZAGOTAVLJANJE VARNOSTI

Otrok ali mladostnik, ki poišče pomoč v KCM, se skoraj praviloma nahaja v krizni situaciji, ko je potreben umik iz okolja. Prisotna je čustvena in funkcionalna prizadetost, zato se moramo v prvem delu usmerjati v razbremenjevanje občutkov strahu in krivde. Občutke varnosti poskušamo pri otroku ali mladostniku zagotoviti prek predvidljivosti in jasnosti sporočil, ki jim vlivajo zaupanje ter vsebujejo jasno informacijo o postopkih in realnih oblikah pomoči. Pomemben je iskren, pošten odnos.

VLOGA KCM JE PODPORNÁ

Otroci in mladostniki potrebujejo veliko poguma, da se umaknejo iz nevzdržnih razmer, ki so jim bili najverjetneje izpostavljeni več let, če ne vse otroštvo, in poiščejo pomoč, zato je zelo

pomembno, da jim ob tem ponudimo močno oporo. Z veliko subtilnosti je treba prepoznati, kaj otrok v dani situaciji zmore, ter ga usmerjati k aktivnemu sodelovanju pri iskanju možnih rešitev svojih težav. V KCM poskušamo organizirati življenje otrok in mladostnikov tako, da dobijo pozitivno izkušnjo. Mnogi prvič doživijo občutek, da komu zanje ni vseeno.

SKUPNO ISKANJE OPTIMALNIH REŠITEV

Skozi razgovor skupaj z otrokom ali mladostnikom definiramo problem, ugotavljamo, kaj je že poskušal in kaj je še pripravljen storiti za razreševanje svoje stiske. Pogosto se znajdemo v vlogi njegovega zagovornika pred starši oziroma skrbniki in pred drugimi institucijami, če je potrebno. Če med otroki in starši prepoznamo obojestransko naklonjenost, vendar neučinkovito komunikacijo ali občutke neupoštevanja, se trudimo pridobiti starše za sodelovanje. Sčasoma starši presežejo svojo prvotno prizadetost zaradi otrokovega bega iz družine ter uvidijo njegovo stisko. S tem ustvarimo pogoje, da se otroci vrnejo v matične družine, žal pa v vseh primerih to ni mogoče, saj niso redki primeri, ko otroci starše zaradi grobega zanemarjanja ali ravnanja popolnoma odklanjajo. V takih primerih s pristojnimi CSD iščemo možnosti otrokovega bivanja izven matične družine.

UGOTOVITVE IN NAČRTI

Že skoraj triletna praksa je pokazala, da smo z odprtjem KCM v mariborski regiji zapolnili vrzel, ki je nastala z zaprtjem sprejemališča za mladostnike leta 1990. V desetletnem obdobju smo namreč vsi, ki smo delali z mladostniki v stiski, jasno zaznavali potrebo po ustanovitvi institucije, ki bi otrokom in mladostnikom v akutni stiski ponudila 24-urno strokovno pomoč z možnostjo namestitve. Menimo, da smo se v tem obdobju uspešno umestili v mrežo dejavnosti

za pomoč mladim, saj zaznavamo, da vse več mladostnikov samoiniciativno poišče našo pomoč. Uspelo nam je razviti ustrezne metode, ki so se oblikovale s prakso. Nove situacije so nas vedno znova prisilile v iskanje novih strategij. Kljub že izdelanim oblikam pomoči mladim ni obstajal model, ki bi ga lahko prenesli v svojo prakso. Opirali smo se na teoretska in praktična spoznanja socialnega dela, še zlasti socialnega dela z družino, saj je mladostnik del tega sistema. Za cilj smo si postavili iskanje metodičnih korakov, s katerimi lahko skupaj s člani otrokove družine ob ustreznem vodenju ter neposredni komunikaciji definiramo problem ter poiščemo potencialne zmožnosti vsakega posameznega člana družine za razreševanje nastale situacije. Zaradi kompleksnosti težav se povežujemo s pristojnimi CSD, šolami in drugimi ustreznimi službami, s čimer razvijamo interdisciplinarni pristop reševanja posameznih primerov.

Positivne strani, ki jih opažamo pri svojem delu, se kažejo v varnosti in sprejetosti, ki jo čutijo otroci in mladostniki med bivanjem pri nas. Odnosi, ki jih poskušamo vzpostavljati, jih opogumijo, da spregovorijo o težavah in najdejo pogum za izstop iz nevdružnih razmer. Navadno so reakcije na konfliktno situacijo pri mladostnikih samodestruktivne ali pa se manifestirajo kot vzgojne težave. Z možnostjo umika v KCM jim je ponujeno, da izberejo učinkovito pot iz krize, v kateri so se znašli, ne glede na to, ali se odločijo za vrnitev domov ali pa je treba zanje poiskati nove možnosti bivanja.

Poleg pozitivnih izkušenj pa se pri izvajanju pomoči otrokom in mladostnikom srečujemo tudi s težavami, zaradi katerih čutimo potrebo po izdelavi navodil za delovanje vseh kriznih centrov za mlade, kjer bi se jasno opredelile vloge in naloge oziroma pristojnosti KCM v odnosu do drugih institucij. Prav tako bi bilo treba izdelati pravilnik o standardih in normativih socialnovarstvenih storitev, s čimer bi bila jasno definirana funkcija kriznih centrov za mlade, saj v praksi pogosto naletimo na zelo različna pričakovanja.

Emica Toplak